

Alojz Ihan (1961—2026)

Čas je in kmalu bomo ostali tudi brez njega

VESNA MILEK
JOŽE SUHADOLNIK

**Če kdo ustreza
arhetipu renesančnega
človeka, znanstvenika
in umetnika, je to
Alojz Ihan. Zdravnik,
znanstvenik, imunolog,
esejist, kolumnist,
romanopisec, humanist,
intelektualec, filozof.
Predvsem pa izjemen
pesnik.**

Vsakič, ko odide pesnik in pisatelj, njegove knjige dobijo novo življenje. Ta stavek se vrine v misli vsakič, ko odide nekdo, ki je s svojim pisanjem zaznamoval generacije. Bralke in bralci so ob novici o njegovem odhodu splet preplavili z njegovo poezijo.

Prof. dr. Alojz Ihan je bil izjemen zdravnik, specialist iz klinične mikrobiologije in mednarodno priznan imunolog. »Slovenska medicina je izgubila izjemnega strokovnjaka, javnost pa pronicljivega razlagalca znanosti in sveta,« so zapisali njegovi kolegi v Zdravniški zbornici Slovenije.

Težko je vse to, kar je bil, stisniti v nekaj vrstic.

Spoznala sem ga kot pesnika. In takrat, konec devetdesetih, v literarnih krogih, tudi v krogu takrat novonastale Študentske založbe, je bil resnično pesniška zvezda. Združeval je oba svetova, svet znanosti in svet lepote. Čakali smo na njegove eseje in kolumne v *Sobotni prilogi*, zaradi njega razpravljali o desetih božjih zapovedih in analizirali njegove pesmi.

V osemdesetih sta bila skupaj z Alešem Debeljakom gotovo med najbolj odmevnimi mladimi pesniki v takratni Jugoslaviji, pravi pesnik Aleš Šteger. Za pesniški prvenec *Srebrnik* (1986) je takrat petindvajsetletni Ihan dobil skorajda vse relevantne pesniške nagrade v Jugoslaviji, tudi nagrado Prešernovega sklada. Sledile so nagrajene pesniške zbirke: *Igralci pokra* (1989), *Pesmi* (1989), *Ritem* (1993), *Južno dekle* (1995).

Tomo Virk je lepo zapisal, da Ihan s poezijo tudi tam, kjer na videz govori samo zgodbo, zares govori neko povsem drugo zgodbo. Hkrati je bil Alojz klasični primer javnega intelektualca, ki je poskušal zblíževati tisto, kar politika razdvaja; nikoli se ni postavljajl na eno ne na drugo stran, je dejal Aleš Šteger. Najtežje je biti »nikogaršnji« in on je bil v tem smislu vedno samosvoj.

Bralci so to prepoznali in ga ljubili. Poleg knjig poezije so bile razprodane tudi njegove esejistične knjige, med drugim *Platon pri zobozdravniku* (Cankarjeva založba, 1997) in *Deset božjih zapovedi* (Študentska založba, 2000), prav tako provokativni knjižni esej o testosteronu *Hvalnica rešnjemu tele-*

su (Cankarjeva založba, 2011). Ob tem niti ne omenjamo njegovih poljudnoznanstvenih in znanstvenih publikacij. Tudi knjige, kot je *Imunski sistem in odpornost*, so pripomogle k temu, da smo dr. Alojza Ihana nosili v srcu kot podobo spovednika, tolažnika, ki ima nasvet za vsako telesno in dušno težavo. Potem se je zgodila pandemija, nastopil je kot glas stroke in razuma.

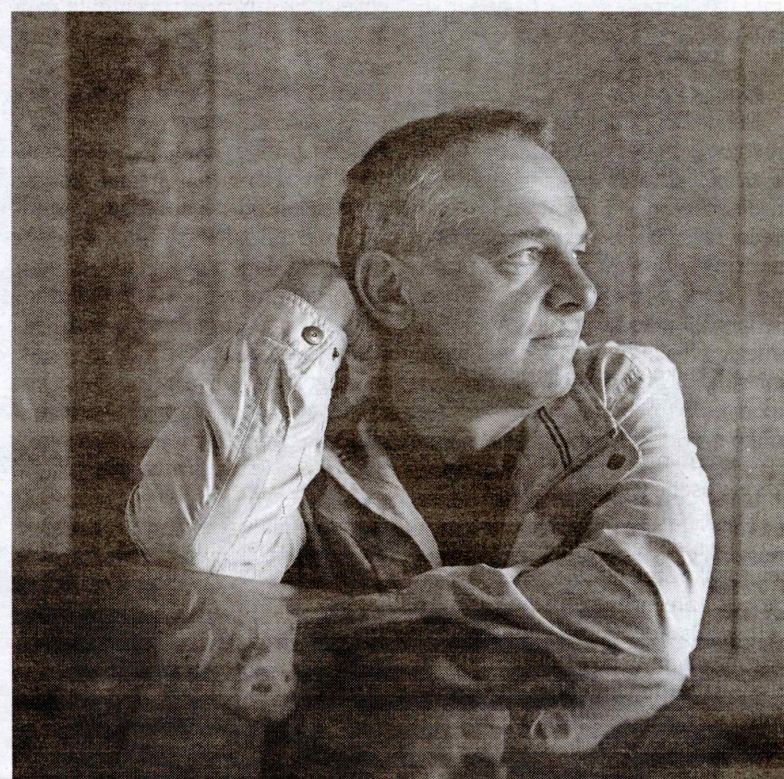
»Alojz Ihan je človek, ki so ga krasile modrost, iskrenost in resnicoljubnost,« pravi njegov kolega Uroš Ahčan. »Vsakozi se je trudil, da bi pokazal na pomanjkljivosti slovenskega zdravstvenega sistema, ob tem pa je pokazal tudi možne rešitve. To ni bilo golo besedičenje, temveč jasen in iskren zapis, s katerim je želel doseči le en cilj: izboljšati zdravstveni sistem v korist ljudi.« To je dokazoval s svojimi kolumnami, ki jih je za *Delo* pisal od leta 2018.

Pisal je vse do zadnjega, še teden pred svojim odhodom je oddal kolumno za *Delo*; v zadnjih letih sta pri Beletrini izšla dva obsežna romana, najprej *Karantena* (2022), nato lani za knjižni sejem še roman *Tihotapec* (2025), ki se ukvarja s človeško minljivostjo in krhkostjo življenja. »Ljubiš, kadar gledaš. Ljubiš, ko si pripravljen podreti vse zidove, da lahko ohraniš pogled.«

**»Čas je,
da si povemo,
če si sploh lahko kaj povemo,
in da si damo,
če si sploh lahko kaj damo.
Čas je
in kmalu bomo ostali
tudi brez njega.«**

– ALOJZ IHAN, *Srebrnik*, 1989

»Nikoli ni kazal, da je tudi sam bolnik, z resno boleznijo, z agresivnim zdravljenjem, ki je dan spremenilo v mračen, pust in naporen, čeprav je zunaj za druge sijalo sonce,« je dejal Uroš Ahčan. »Več kot pet let sta se s kolegom hematologom Samom Zverom trudila z uvedbo terapije CAR-T, ki bi

tudi slovenskim bolnikom omogočila najnovejše in najbolj zahtevno zdravljenje v Sloveniji in o katerem sta govorila tako ponosno in z žarom.«

Pogovor z njim je bil vsakič posebna izkušnja; pa naj je bila to priložnostna kava v mestu ali intervju. Včasih na vprašanje ni odgovoril in se je samo smehljal, včasih se je ustavil sredi stavka in te pogledal, kot bi pričakoval, da stavek dokončaš ti.

Ko je pri Mladinski knjigi izšla njegova zbirka *Salsa* (2003), je sprožila pravi val, skoraj histerijo, prodali so jo v več kot tri tisoč izvodih. V *Salsi* je vsaka pesem zgodba oziroma portret: *Samson in Dalila*, *Metalec nožev*, *Kurtizana*, *Carski sel*, *Jegulja*, *Slonje pokopališče*, še vedno slišim prvi verz te pesmi: »Vsaka strast je spomin, kot ga imajo jegulje, ko se iz morja selijo v reke svojega rojstva ...« Nič čudnega, da je že zgodaj dobil sloves »pesniški pripovedovalec zgodb«, kot v spremni besedi k *Salsi* iz leta 2008 zapiše Tomo Virk.

Rekel mi je, da ga je vsaka njegova knjiga spremenila. Da mu je nekaj dodala in nekaj odvzela. Tako so ga spremenila tudi srečanja. S kolegi, s pacienti, z mlajšimi pesniki, s tistimi, ki so jih navdahnile njegove knjige, s študenti, ki

jim je poleg znanja dal tudi zagon in navdih. »Bil je zdravnik, ki je pisal, in pesnik, ki je zdravil,« je rekel njegov urednik in prijatelj Mitja Čander. Nekega julijskega popoldneva v kavarni v centru Ljubljane mi je poleg takrat sveže knjige *Salsa* v dar prinesel še drugačno zbirko poezije, *Egipčansko knjigo mrtvih*, ki v izvirniku nosi naslov *Knjiga prihajanja v svetlobo*.

Zanimala ga je duša, kot so jo dojemali stari Egipčani. Pri njih je duša kompleksnejša, razdeljena na več delov. Prvi je *Ba*, ki predstavlja človekovo osebnost, upodobljen kot ptica s človeško glavo, in se prosto giblje med svetom živih in mrtvih. Drugi del duše je *Ka*, življenjska sila, ki obstaja tudi po smrti. Ko se združita *Ka* in *Ba*, nastane *Akh*, duh, ki je nesmrten, ki večno živi med bogovi.

»Duša ne potrebuje oči, ki jo gledajo, niti čutov, ki jo čutijo, niti besed, ki jo opisujejo. Zato preprosto je in ostane tudi, ko izgine vse, kar je odvisno od pogleda ali čutenja ali besed. In zato edina ne more zares umreti,« je Ihan zapisal v knjigi *Čas nesmrtnosti* (Beletrina, 2017).

Naj njegova duša, njegov *Ba*, nadaljuje svojo pot z vsako pesmijo in vsako njegovo knjigo, ki jo bomo vzeli v roke. ●

Alojz Ihan (1961–2026)

Vse, ki smo ga poznali, nas je spodneslo. Bil je prehitro. Nič nas ni pripravil. Govoril je malo. Povedal je veliko. Sebe je opisoval kot lenobnega. Naredil je ogromno. Vse ga je zanimalo. Lahko bi bil slavist, lahko bi bil atomski fizik ... lahko bi bil vse. Hvala bogu, da je postal zdravnik. Tako sem ga lahko spoznal in spoznaval, ker je vedno presenetil. Karkoli sem mu predlagal, vedno je bil za. Večinoma korak pred mano. Vedno se je javil, vedno je prisluhnil, vedno ga je zanimalo. Bil je za preboje. Iskal je rešitve, kjer smo se drugi ustavili.

Tudi zadnje mesece, zadnje tedne ...

Zadnjič sva govorila pred nekaj tedni o novi diagnostični metodi, za oceno »imunoparalize« v razvoju septičnega šoka. Bil je navdušen, bil je spet korak pred mano, metodo so v njegovem laboratoriju že preizkušali. Kakšen teden prej sva se pogovarjala in analizirala članke na temo zdravljenja dolgega kovida z aferezo. Sodelo-

vanje z njim je bilo poezija, vzel si je čas, vedno se je odzval. Vedno je prisluhnil, se navdušil in sodeloval kljub vsem svojim nadštevlnim projektom.

To navdušenje je bilo seveda specifično, »ihansko« – takrat je povedal par besed malo hitreje, takrat se je malo zagnal, kot da bi iskal pravo besedo ... Imunologijo je obvladal popolno, strokovnjak najvišjega kova. To je zelo zapleteno področje medicine, vendar je znal na še tako težka vprašanja odgovoriti enostavno, da si razumel, da si si zapomnil.

Rad je bil malo v ozadju, čeprav je bil nato na vseh področjih daleč v ospredju. Večkrat sem mu rekel: Lojze, ti si genij, skromni genij. Odzval se je s sijočim obrazom in parkrat pomežiknil. Večkrat sem ga vprašal, kje dobi vse informacije za kolumne v *Delu*, in mi ni znal odgovoriti. Bil je odličen poslušalec, zato je tudi veliko slišal in vedel. Bil je kot TCR, T-celični receptor (10^{12}). Škoda, da ga (zdra-

vstveni) politiki niso brali, moral bi biti njihov svetnik. Bil je glas razuma. Pogosto sva podebatirala in pokomentirala aktualne dogodke, vedno na kratko, začinjeno z malo humorja. Njegov humor je bil prefinjen, sploh kadar sva ugotavljala, da so tudi največje resnice relativne. Smejal se je z očmi, smejal se je znanstveno ... haha (to bi mu bilo všeč, parkrat bi pomežiknil). O njegovih literarnih vsebinah se ni sva veliko pogovarjala, ni bilo časa za vse, to sem hranil za pozneje ...

Bil je človek intelektualne širine, umirjen, premišljen, neobremenjen, spoštljiv, vedno malo zatopljen ... v znanost, prozo, poezijo, esejistiko. Vse to je ustvarjal vzporedno.

Delal je do konca z enakim elanom kot pred tridesetimi leti. Do konca z enako vizijo, do konca, dokler ni tiho odšel ... in verjetno še dela. Njegov čas šele prihaja – čas, ko se bomo zavedeli, kaj vse smo izgubili.

JANEZ TOMAŽIČ

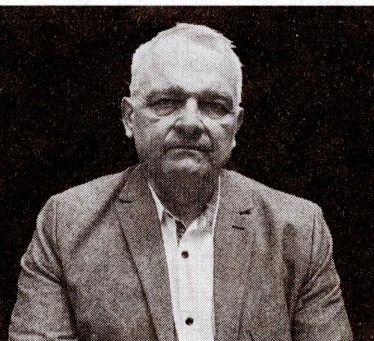

FOTO JURE ERŽEN

IN MEMORIAM

Alojz Ihan

1961–2026

Profesor Alojz Ihan, naš cenjeni in dragi kolega, se je poslovil. Ne bomo več brali njegovih kolumn, intervjujev, ne bomo skupaj premišljali o cepivih, o imunoloških izvidih... Eno življenje je videti premalo za vse sledi, za vse delo, ki ga je zapustil. Prof. dr. Ihan je bil vodilni slovenski imunolog. Bil je redni profesor mikrobiologije in imunologije na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani, predstojnik katedre za mikrobiologijo in imunologijo, vodja oddelka za imunologijo na Inštitutu za mikrobiologijo in imunologijo ter vodja obrata za proizvodnjo celic CAR-T. Njegovo strokovno delo je obsegalo diagnostiko prirojenih okvar imunskega sistema ter razvoj naprednih celičnih terapij za zdravljenje raka.

Po diplomu na Medicinski fakulteti v Ljubljani leta 1987 je svojo poklicno pot začel na Inštitutu za mikrobiologijo. Raziskovalno se je izpopolnjeval tudi

v tujini, med drugim na Nacionalnem inštitutu za raziskave raka v Genovi ter na Armed Forces Radiobiology Research Institute v Bethesdi v ZDA. Doktorat medicinskih znanosti je pridobil leta 1993, leta 1997 pa postal specialist klinične mikrobiologije. Leta 2006 je bil izvoljen v naziv rednega profesorja.

Kot pedagog je generacijam študentov medicine, farmacije, biotehnologije in kemije približeval zapleteni svet imunskega sistema. Predaval je na številnih dodiplomskih in podiplomskih programih ter mentoriral vrsto diplomskih in doktorskih nalog. Njegova bibliografija obsega več kot 1500 enot, v bazi PubMed najdemo 143 njegovih avtorstev, ki so doživela tisoče citatov, zavidanja vredne številke tudi za tiste kolege, ki se ukvarjajo samo z znanostjo.

Alojz Ihan pa je bil mnogo več kot le vrhunski znanstvenik. Bil je tudi pesnik,

pisatelj in esejist. Njegovo literarno delo obsega pesniške zbirke, romane in eseje, za katere je prejel številne nagrade. V njegovih delih se je zrcalila človeška usoda z očmi zdravnika in misleca. Čeprav lahko na njegova literarna dela gledamo kot na literarna dela drugih piscev in se s protagonisti lahko poistovetijo vsi njegovi bralci, nas liki Ihanovega slovstva kot zdravnike nagovarjajo še posebej. Hvaležni smo, da je skozi sebe svojim bralcem predstavljal dušo zdravnika in znanstvenika.

Širši javnosti je postal znan kot kolumnist, ki je na povsem izviren način, s svojega posebnega, pogosto presenettivega zornega kota razlagal tako znanost kot družbo, zlasti družbene teme, povezane z zdravstvom. Pogosto je bil glasnik zdravniškega razmišljanja, razmišljanj in stališč kolegov, ki nismo znali ubesediti svojih misli na način, ki bi bil verodostojen, razumljiv in ne suhoparen. Lojze je znal stvari napisati vrhunsko. Vsaka objava je bliskovito zakrožila med kolegi in požela val odobravanja in hvaležnosti. Pri pisanju ga je vodila želja po resnici in zavedanju omejitvev človekovega vedenja, lastnosti, značilni za znanstvenike, in obenem umetniška toplina, ki je besede približala bralcu. Prav ta načela so ga vodila tudi v težkih trenutkih pandemije covid-19, ko je s svojo vrhunsko strokovno in dovolj poljudno razlago približal dejstva o virusu, bolezni in

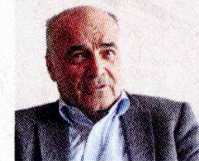
pandemiji vsakomur. Takrat so besede razuma reševale življenja. Za svoje izjemno delo na področju komuniciranja znanosti je leta 2021 prejel naziv komunikator znanosti, ki ga podeljuje Slovenska znanstvena fundacija.

Posebno mesto v njegovem delovanju ima tudi Zbornična revija ISIS, ki jo je skoraj 15 let vodil kot njen glavni in odgovorni urednik. Pod njegovim uredniškim vodstvom je revija ostajala prostor premišljenega strokovnega in stanovskega dialoga, odprtosti za razmislek in širšega razumevanja medicine in položaja zdravnika v družbi. Za svoje delo v zdravniški zbornici je prof. dr. Alojz Ihan prejel naziv zaslužnega člana. Za Hipokratovo nagrado za življenjsko delo je bil premlad, preveč v sredini dogajanja, da bi razmišljali o tem, da bi se mu že zahvaljevali...

Pisati o velikem slovenskem piscu ni hvaležna naloga, vsaka izrečena in napisana beseda je videti preveč preprosta, da bi v resnici izrazila tisto, kar čutimo. Ne znam si predstavljati bolečine njegove družine, ko je že nam, kolegom, neizmerno hudo. V bolečini slovesa čutimo hvaležnost, zato hvala, Lojze, hvala prof. dr. Alojz Ihan, za vse misli in delo, predvsem pa za veliko čast, da so se naša življenja v prekratnem obdobju lahko prepletla. ✕

BOJANA BEOVIĆ

NEPRESLIŠANO

Bogomir Kovač
ekonomist in
kolumnist

Z ekonomskega vidika so reči razmeroma jasne. Dinamika rasti se je ves vladni mandat (Robert Goloba) ohlajala, leta 2025 je končala pri skromnih 1,1 odstotka. Stagnacija nas dolgoročno odmiha od razvitih držav EU in zmanjšuje vzdržnost zelene ravni socialne države. Sedanja vlada je stavila na izboljšanje socialnega položaja ljudi, hkrati pa državo oddaljila od potrebne razvojne gospodarske dinamike. Obljubljene strukturne in razvojne reforme so ostale na pol poti ali pa so jih zavrgli, davčni primež se je povečal, proračunski izdatki tudi, birokracije je več, podjetniške podpore pa manj. Skratka, Golobovi so vodili tipično keynesijansko razvojno politiko, z javnimi investicijami in zagonom industrijske politike, toda z mejnimi primanjkljaji in nadpovprečno inflacijo. Nasprotno desni tabor jaha na nezadovoljstvu gospodarstva in ponuja klasičen nabor neoliberalne ekonomske agende. Znižanje davkov in debirokratizacija naj bi razbremenila gospodarstvo, spodbujanje zasebnih investicij in privatizacija javne sfere naj bi spodbudila gospodarsko rast.